

Οι αλλαγές για την επιτάχυνση της απονομής της ποινικής δικαιοσύνης είναι ορθές;

Συγγραφέας: Γρηγόρης Καλφάλης, Καθηγητής Νομικής Σχολής ΑΠΘ

Μέσο Δημοσίευσης: ΤΝΠ QUALEX, ΠοινΔικ, 1/2024 Ειδικό, σελ. - - ψηφιακό τεύχος

Back to Square one. Δηλαδή επιστροφή στο παρελθόν ή στο σημείο μηδέν για τη χώρα μας, γιατί κάθε ένα χρόνο περίπου τροποποιούμε τον ΚΠΔ (με εντελώς διαφορετική φιλοσοφία κάθε φορά).

Μέγεθος το οποίο τονίζει τη βαλκανική μας ιδιαιτερότητα και στο επίπεδο τούτο.

Και κάνω αυτή την αναφορά, γιατί τον Ιούλιο του 2019 ετέθη σε ισχύ ο νέος Κώδικας της Ποινικής Δικονομίας. Μετά από 4 μήνες ψηφίστηκε ο νόμος 4637/2019 (ένα εντελώς ατυχές νομοθέτημα το οποίο χορηγούσε τη λειτουργική εξουσία στον ανακριτή να συντάσσει το κατηγορητήριο). Ύστερα ψηφίστηκε ο ν. 4855/2021 που ακύρωσε όλες τις καινοτομίες του νέου ΚΠΔ και φθάνουμε σήμερα σε ένα νέο εγχείρημα.

Όπως κατανοούν ευχερώς όλοι τόσο συχνές αλλαγές εκκολάπτουν ένα εντελώς αλλοπρόσαλλο δικονομικό περιβάλλον και ανασφάλεια Δικαίου.

Και μέσα στο πλαίσιο αυτό θα αναφερθώ επιλεκτικά σε κάποιες τροποποιήσεις οι οποίες προωθούνται από το σχέδιο Νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης, που άλλες θεωρώ προβληματικές και άλλες θετικές.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

Ποιες είναι οι προβληματικές ρυθμίσεις;

Και καταρχήν το μεγάλο θέμα.

1. Επιτάχυνση στην απονομή της ποινικής δικαιοσύνης. Επιτυγχάνεται άραγε αυτό το μέγεθος μέσω των σχετικών ρυθμίσεων του νομοσχεδίου;

Πιστεύω ότι το σχέδιο νόμου έχει μια εσφαλμένη φιλοσοφία πάνω στο πεδίο αυτό. Τι εννοώ;

Και στην Ευρώπη και στις Ηνωμένες Πολιτείες η ταχεία απονομή της ποινικής Δικαιοσύνης έγινε δυνατή μόνο με το θεσμό της ποινικής διαπραγμάτευσης ή του Plea Bargaining που ξεκίνησε από τις Εισαγγελικές Αρχές της Αμερικής.¹

Τι σημαίνει αυτό;

Ένας κατηγορούμενος μπορεί λ.χ. να μην θέλει να συμβιβαστεί με τον Εισαγγελέα για μια κακουργηματική μορφή σωματικής βλάβης (βαριά σκοπούμενη του άρθρου 310 του ΠΚ), αλλά να είναι πρόθυμος να αποδεχθεί την ενοχή του σε μια ηπιότερη πλημμεληματική μορφή του ίδιου αδικήματος (όπως η επικίνδυνη σωματική βλάβη του άρθρου 309 του ΠΚ).

Διαπραγματεύεται κατά συνέπεια με τον Εισαγγελέα και αν επιτύχει ο ποινικός συμβιβασμός καταργείται όλη η διαδικασία και δεν περιμένουμε για να εκδικαστεί σε πρώτο βαθμό ένα κακούρημα μετά από έξι ή επτά χρόνια, όπως γίνεται σήμερα στη χώρα μας.

Στην Ελλάδα εισήχθη, λοιπόν, το 2019 μια περιορισμένη μορφή ποινικής διαπραγμάτευσης (άρθρο 303 ΚΠΔ) που αφορούσε τη συμφωνία Εισαγγελέα και κατηγορουμένου μόνο για το ύψος της ποινής (Sentence Bargaining) και εφαρμόστηκε μέχρι τώρα σε πολύ μικρό βαθμό στο κακούρημα της εμπορίας ναρκωτικών (ν. 4139/2013) και ακόμη λιγότερο στα κακούρηματα της παράνομης εισόδου και παραμονής στη χώρα (ν. 4251/2014).

Μάλιστα από το 2014 υπάρχει η απόφασή του ΕΔΔΑ Natsvlshvil και άλλων κατά Γεωργιάς, η οποία είχε αποδεχθεί, ότι ο θεσμός της ποινικής διαπραγμάτευσης δεν προσκρούει στις διατάξεις της ΕΣΔΑ και θα μπορούσε υπό ορισμένες προϋποθέσεις να εισαχθεί και από τα ευρωπαϊκά κράτη. Μάλιστα, με την ίδια απόφαση το ΕΔΔΑ είχε ενστερνιστεί την άποψη ότι και ο ποινικός συμβιβασμός που έχει ως αντικείμενο την ενοχή του κατηγορουμένου, δεν προσκρούει στην Ευρωπαϊκή Νομοθεσία.

Υπό τον απαραίτητο όμως όρο, ότι το περιεχόμενο της συμφωνίας μεταξύ του Εισαγγελέα και του κατηγορουμένου και η δικαιοσύνη με την οποία επιτεύχθηκε θα ελέγχεται από νομική άποψη και πραγματική

άποψη από ένα Δικαστήριο, το οποίο θα έχει και τη δικαιοδοτική εξουσία να απορρίπτει την επιτευχθείσα συμβιβαστική συμφωνία.

Αυτή η μεθοδολογία (όπως και ο θεσμός της ποινικής συνδιαλλαγής που αφορά τη συμφωνία μεταξύ θύματος και κατηγορουμένου) είναι οι μόνοι υπαρκτοί ευρωπαϊκοί τρόποι για να επιτευχθεί αποτελεσματικά και δραστικά μια ταχεία απονομή της ποινικής Δικαιοσύνης.

Αντί λοιπόν το επίμαχο νομοσχέδιο να ακολουθήσει αυτό το διεθνή δρόμο (που έχουν υιοθετήσει η Ιταλία, η Γαλλία και άλλες ευρωπαϊκές χώρες και να επεκτείνει την ποινική διαπραγμάτευση ακόμη και στο πεδίο της ενοχής του κατηγορουμένου) δεν το κάνει αυτό και επιλεγεί ένα άλλο εσφαλμένο δρόμο. Ποιον; Περιορίζει, δηλαδή, έντονα την εγγυητική λειτουργία της παραπομπής με Βούλευμα (του Συμβουλίου Πλημ/κων) και διευρύνει ακόμη πιο δραστικά το προβληματικό μοντέλο παραπομπής του άρθρου 309 του ΚΠΔ σε πολλά περισσότερα κακουργήματα.

Με άλλα λόγια, το επίμαχο σχέδιο νόμου ενισχύει σε μεγάλη έκταση την παραπομπή με απευθείας κλήση (μετά από συμφωνία του Εισαγγελέα και του Προέδρου των Εφετών).

Επιπλέον, όλοι γνωρίζουν ότι στη δικαστική πράξη ο Πρόεδρος Εφετών συναινεί στο 99 τοις εκατό των υποθέσεων με την άποψη του Εισαγγελέα Εφετών για το εάν υπάρχουν επαρκείς ενδείξεις ενοχής εναντίον του κατηγορουμένου και κατά συνέπεια σε αυτόν τον τρόπο παραπομπής αποφασίζει σχεδόν μόνος του ο Εισαγγελέας Εφετών.

Και το πιο προβληματικό στοιχείο;

Εναντίον της παραπομπής – όπως είναι γνωστό – δεν μπορεί να ασκηθεί ούτε η προσφυγή κατά της απευθείας κλήσεως (του άρθρου 322 του ΚΠΔ) και κατά συνέπεια δεν υφίσταται καμία μορφή άμυνας του κατηγορουμένου (έστω και αν παραπέμπεται για κακούργημα).

Μάλιστα το «μεγάλο δικονομικό σκηνικό» συμπληρώνεται και αποκρυσταλλώνεται ακόμη περισσότερο, αν λάβει κανείς υπόψη του ότι στα περισσότερα κακουργήματα την εκδίκαση πλέον στο ακροατήριο θα τη διενεργεί ο Εφέτης του Μονομελούς Εφετείου.

Ένας, δηλαδή, κατ' ουσία θα αποφασίζει για την παραπομπή, ο Εισαγγελέας Εφετών, και ένας θα αναλαμβάνει την εκδίκαση, με άλλα λόγια ο Εφέτης του Μονομελούς Εφετείου.

Μέσα στο πλαίσιο τούτο με το σχέδιο νόμου το οποίο έχει παρουσιαστεί για διαβούλευση (πλην της ληστείας, της διακεκριμένης κλοπής και άλλων κακουργημάτων) με το ανωτέρω προβληματικό πρότυπο παραπομπής, θα παραπέμπονται στο μέλλον και κατηγορούμενοι για τα κακουργήματα όλων των ειδικών ποινικών νόμων.

Όπως και κατηγορούμενοι για τα κοινώς επικίνδυνα κακουργήματα και επιπλέον και κατηγορούμενοι για τα κακουργήματα κατά των συγκοινωνιών, των τηλεπικοινωνιών και άλλων κοινωφελών εγκαταστάσεων.

Ο ΑΠ έχει κρίνει, βεβαίως, με την απόφασή του της Ολομέλειας του 168/1984 ότι ο ανωτέρω τρόπος παραπομπής είναι συνταγματικός, γιατί είχε ασκηθεί κριτική για ενδεχόμενη αντισυνταγματικότητα (με σημείο αναφοράς το άρθρο 20 του Συντάγματος, δηλαδή το δικαίωμα ακροάσεως, αφού ένας κατηγορούμενος παραπέμπεται για κακούργημα και δεν έχει καμία μορφή άμυνας κατά της παραπομπής του).

Ενόψει όλων αυτών καθίσταται σαφές ότι με το επίμαχο σχέδιο του Υπουργείου Δικαιοσύνης η παραπομπή με Βούλευμα θα περιοριστεί δραστικά σε ελάχιστα (σοβαρά βεβαίως) κακουργήματα, όπως η ανθρωποκτονία και ο βιασμός, και αυτό είναι σίγουρα ένα αρνητικό μέγεθος (αφού την επαχθή απόφαση για την παραπομπή τη διαχειρίζονται αναμφίβολα πιο δικαιοκρατικά οι τρεις Δικαστές του Συμβουλίου Πλημ/κων).

Επιπρόσθετα, εναντίον του παραπεμπτικού Βουλεύματος μπορεί υπό το ισχύον καθεστώς να ασκηθεί και έφεση (σύμφωνα με το άρθρο 478 ΚΠΔ). Ωστόσο, υπάρχει και μια άλλη παραδοξότητα, σε ό,τι αφορά την επιλογή του προκείμενου νομοσχεδίου για την πιο εντατική και διευρυμένη εφαρμογή του αναλυθέντος μοντέλου παραπομπής.

Με άλλα λόγια, ο προκείμενος τρόπος παραπομπής (απευθείας κλήση για κακουργήματα) είχε καθιερωθεί για πρώτη φορά το 1977. Το καλοκαίρι του 1977 η Ελλάδα είχε πολλούς εμπρησμούς και η τότε κυβέρνηση, λόγω της δυσφορίας της κοινής γνώμης, είχε ενεργοποιήσει το παραπάνω παραπεμπτικό πρότυπο για τον κακουργηματικό εμπρησμό (ν. 663/1977), ώστε να επιδείξει μια επίφαση κρατικής αποτελεσματικότητας.

Έκτοτε οι εμπρησμοί στην Ελλάδα, όχι μόνο μειώθηκαν, αλλά και αυξήθηκαν (με γιγαντιαίο ανθρώπινο κόστος)· ωστόσο το μοντέλο τούτο παραπομπής δεν επέζησε απλώς, αλλά και επεκτάθηκε με την πάροδο του χρόνου και σε πολλά άλλα κακουργήματα, χωρίς να συμβάλλει στην επιτάχυνση της απονομής της ποινικής δικαιοσύνης.²(2)

Ενώ λοιπόν έχουμε – ως έννομη τάξη – μια βιωμένη ιστορική εμπειρία σαράντα (40) ετών, δηλαδή ότι ο τρόπος αυτός παραπομπής δεν έχει συνεισφέρει ούτε κατ' ελάχιστο στην ταχύτερη απονομή της Δικαιοσύνης, επιλέγεται

ωστόσο από το Υπουργείο Δικαιοσύνης ως το θαυματουργό δικονομικό «φάρμακο» το οποίο θα μας οδηγήσει στο μέλλον.

Και έτσι για μια ακόμη φορά «χάνουμε» τον αληθινό ευρωπαϊκό δρόμο, αφού τα άλλα κράτη στην Ευρώπη έχουν υιοθετήσει -όπως ανέφερα και παραπάνω- την ποινική διαπραγμάτευση (ή το Plea Bargaining) ως τη μόνη πραγματική θεραπεία για ένα δομικό πρόβλημα από το οποίο υποφέρει ιδίως η χώρα μας.

Αυτό δεν σημαίνει βεβαίως ότι ο θεσμός της ποινικής διαπραγμάτευσης δεν έχει τις «σκοτεινές» του πλευρές, όπως έχει καταδείξει ιδίως η αμερικανική εμπειρία.

Και θα ήθελα να επιστήσω την προσοχή σε μια προσθήκη η οποία γίνεται στο επίπεδο αυτό από το επίμαχο νομοσχέδιο. Ποια;

Αναφέρεται λοιπόν, ότι η ίδια διαδικασία (δηλαδή της παραπομπής με απευθείας κλήση) θα είναι δυνατό να εφαρμόζεται αναλογικά και στην περίπτωση του άρθρου 28 του ΚΠΔ.

Υπενθυμίζω, ότι με τη διαδικασία του άρθρου 28 του ΚΠΔ έχουν διερευνηθεί παλαιότερα όλες οι υποθέσεις με έντονο δημόσιο ενδιαφέρον (αυτά τα οποία έχουν οριοθετηθεί ως «σκάνδαλα» στη δημόσια σφαίρα).

Η ανωτέρω αλλαγή την οποία επιφέρει το επίμαχο νομοσχέδιο σημαίνει, κατά τη γνώμη μου, δύο πράγματα:

I. Ότι η διαδικασία της παραπομπής με απευθείας κλήση θα είναι δυνατό να εφαρμοστεί και στην εκκρεμούσα τραγική υπόθεση των Τεμπών και αυτό θα το θεωρούσα άκρως προβληματικό και δικονομικά ανορθόδοξο και

II. Ότι σε οποιαδήποτε μελλοντική υπόθεση εξαιρετικής σημασίας και με έντονες δημόσιες παρενέργειες (όπως μια υπόθεση διαφθοράς) η παραπομπή θα γίνεται, όχι με Βούλευμα του Συμβουλίου Εφετών, όπως προβλέπει το άρθρο 28 ΚΠΔ, αλλά με απευθείας κλήση.

Η μόνη ερμηνεία την οποία μπορώ να κάνω, είναι η ακόλουθη. Δηλαδή ότι η τροποποίηση τούτη διενεργείται για ένα λόγο: Για να εφαρμοστεί άμεσα στην εκκρεμούσα υπόθεση των Τεμπών.

Και για αυτό πιστεύω αναμφίβολα, ότι τουλάχιστον αυτή η τροποποίηση είναι απαραίτητο να απομακρυνθεί σίγουρα από το πεδίο των προτεινόμενων αλλαγών.

2. Μια άλλη προβληματική, κατά την άποψή μου, τροποποίηση είναι και εκείνη η οποία επέρχεται στο άρθρο 111 του ΚΠΔ. Καταργείται δηλαδή το Πενταμελές Εφετείο (ως Δευτεροβάθμιο Δικαστήριο) και ενεργοποιείται η ακόλουθη αλλαγή. Ποια δηλαδή;

Με άλλα λόγια:

«Τις εφέσεις κατά των αποφάσεων του Τριμελούς Εφετείου (για κακουργήματα) θα τις εξετάζει (πάλι) το Τριμελές Εφετείο ως δευτεροβάθμιο πλέον Δικαστήριο (δηλαδή ο ίδιος δικαστικός σχηματισμός) που θα συγκροτείται απλώς από Πρόεδρο Εφετών ο οποίος θα είναι αρχαιότερος σε σχέση με εκείνο που συμμετείχε στη σύνθεση που εξέδωσε την εκκαλούμενη απόφαση και από δύο Εφέτες, παριστάμενου και του Εισαγγελέα Εφετών».

Θέτω αυτόν τον προβληματισμό, γιατί έχω την εντύπωση, ότι η πρόβλεψη τούτη μπορεί να εγείρει ζήτημα συμβατότητας με το άρθρο 14 ΔΣΑΠΔ (που έχει υπερνομοθετική ισχύ) και κατοχυρώνει τη δυνατότητα πρόσβασης ενός καταδικασθέντος σε ένα ανώτερο (και δευτεροβάθμιο) δικαστήριο.

Και το ερώτημα πλέον είναι το εξής:

Μπορεί πράγματι να θεωρηθεί ως ανώτερο και δευτεροβάθμιο δικαστήριο ο ίδιος δικαστικός σχηματισμός (που δίκασε την υπόθεση και στον πρώτο βαθμό), με μόνη τη διαφορά ότι θα συμμετέχει ένας Πρόεδρος Εφετών ο οποίος θα είναι αρχαιότερος;

Και αρκεί το μέγεθος της αρχαιότητας ενός Προέδρου για να νομιμοποιηθεί η άποψη, ότι δηλαδή «ως δια μαγείας» θα διαμορφώνεται αιφνιδίως ένα δευτεροβάθμιο δικαστήριο;

Έχω την εντύπωση ότι το Πενταμελές Εφετείο μπορούσε πράγματι να θεωρηθεί ως ένα γνήσιο Δευτεροβάθμιο Δικαστήριο.

Γιατί; Γιατί οι πέντε εφέτες δεν ήταν μόνο ένα αριθμητικό, αλλά και ένα ποιοτικό μέγεθος για τη συνολική διαχείριση της δευτεροβάθμιας εκδίκασης. Η πράξη βεβαίως μπορεί σε κάποιες περιπτώσεις να μας δείχνει το αντίθετο.

Πάντως, η τυφλή εμπιστοσύνη την οποία δείχνει το σχέδιο Νόμου στις Μονομελείς συνθέσεις των δικαστηρίων, όπως το Μονομελές Εφετείο του οποίου διευρύνεται έντονα η υλική αρμοδιότητα, είναι κάτι το μοναδικό σε ολόκληρο το ευρωπαϊκό δικονομικό γίγνεσθαι.

Δηλαδή ένας Εφέτης να δικάζει σοβαρότατα κακουργήματα (τα οποία μέχρι τώρα ήταν τέσσερα, όπως η ληστεία και η διακεκριμένη κλοπή, ενώ με το σχέδιο νόμου αυξάνονται σε μέγιστο βαθμό).

Οφείλουμε πάντως να καταγράψουμε ότι από την πλευρά των Δικαστικών λειτουργιών υπάρχει σίγουρα μια θετική προσέγγιση για τα Μονομελή Εφετεία.

ΘΕΤΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

Θεωρώ έτσι ότι είναι θετική (από δικονομική άποψη) η διάταξη του νομοσχεδίου για την αυτεπάγγελτη δίωξη της κακουργηματικής απιστίας, η οποία διαπράττεται στους κόλπους ενός τραπεζικού ιδρύματος.

Έτσι ακυρώνεται η εντελώς εσφαλμένη προσέγγιση η οποία είχε υιοθετηθεί με τον ν. 4637/2019 και οριοθετούσε την κατ' έγκληση δίωξη του αδικήματος αυτού, δίνοντας την εντύπωση ότι τα τραπεζικά στελέχη έχουν το ακαταδίωκτο ακόμη και όταν παρανομούν.

Και θα ήθελα να αναφέρω τα εξής για την τεκμηρίωση αυτής της άποψης (υπό ένα γενικότερο κοινωνιολογικό πρίσμα).

Το 1928 ο Μπέρτολτ Μπρεχτ είχε διατυπώσει την περίφημη κοινωνιολογική άποψη ότι «μεγαλύτερο αδίκημα και από τη ληστεία μιας τράπεζας είναι η ίδρυσή της».

Έχουν περάσει πολλά χρόνια από τότε και η άποψη τούτη -και από κοινωνιολογικό πρίσμα- θεωρείται ότι είναι εντελώς ξεπερασμένη, γιατί η μεταπολεμική ιστορική εμπειρία έχει αποδείξει περίτρανα ότι μια δυτική δημοκρατία δεν μπορεί να επιβιώσει, αν δεν υπάρχει ένα υγιές τραπεζικό σύστημα.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο είναι αναγκαίο να αναφέρουμε, ότι οι τράπεζες δεν συνιστούν ένα απομονωμένο πεδίο, αλλά συνιστούν ένα αναπόσπαστο στοιχείο μιας κοινωνίας και μιας οικονομίας.

Υπό την έννοια αυτή η ποινική μεταχείριση ενός τραπεζικού στελέχους, το οποίο διαπράττει ένα κακούργημα και χορηγεί ένα δάνειο πάνω από 120.000 ευρώ χωρίς εμπράγματη εξασφάλιση (σε ένα ιδιώτη ή σε μια επιχείρηση), δεν είναι δυνατό να είναι διαφορετική σε σύγκριση με την ποινική μεταχείριση την οποία θα έχουν τα στελέχη άλλων ιδιωτικών εταιρειών, όταν παραβιάζουν τους κανόνες της χρηστής οικονομικής διαχείρισης.

Και για αυτό είχε τεθεί ζήτημα αντισυνταγματικότητας, το οποίο βεβαίως είχε ξεπεράσει με μια εντελώς αδύνατη δογματική επιχειρηματολογία ο ΑΠ.

Επιπλέον, είναι θετική, κατά την άποψή μου, η προσπάθεια περιορισμού στο άρθρο 580 ΚΠΔ -με τον καταλογισμό των εξόδων- των αλλεπάλληλων μηνύσεων ή εγκλήσεων οι οποίες υποβάλλονται από τάση δικομανίας.

Η τάση δικομανίας είναι μια καινούργια έννοια, η οποία ανακύπτει και αποκρυσταλλώνεται από την υποβολή ασυνήθους αριθμού αβάσιμων προηγούμενων μηνύσεων ή εγκλήσεων του ίδιου προσώπου.

Ωστόσο, η κοστολόγηση με υψηλά παράβολα (επί ποινή απαράδεκτου) πολλών δικονομικών ενεργειών, όπως η υποβολή εγκλήσεως ή η προσφυγή κατά της απευθείας κλήσεως, είναι δυνατό να θεωρηθεί ότι παρακωλύει την πρόσβαση στη Δικαιοσύνη.

Τέλος, αν θέλουμε να προστατεύσουμε τα δικαιώματα των θυμάτων και παριστάμενων για υποστήριξη της κατηγορίας είναι αναγκαίο κάποτε να τους δώσουμε τη δικονομική δυνατότητα να προτείνουν και ακυρότητες, μέγεθος το οποίο δεν προωθείται από το επίμαχο νομοσχέδιο.

¹ 1. Βλ. ενδεικτικά για το θεσμό της ποινικής διαπραγμάτευσης Ανδρουλάκη Ν., Επιτάχυνση της προδικασίας στην ποινική δίκη με οποιοδήποτε κόστος; ΠοινΧρον 2011, 161επ., του ίδιου, «Αλλαγή παραδείγματος» στην ποινική δίκη, ΠοινΔικ 2016, 545, Δαγκλή Ν., Μορφές συμβιβαστικής περάτωσης της ποινικής δίκης, 2016, Δαλακούρα Θ., Ο νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, 2020, Καλφάκη Γ, Το Plea Bargaining και η ποινική συνδιαλλαγή. Ένας ιός ή μια προοπτική για το μέλλον; Τι πρέπει να αλλάξει στο άρθρο 308 Β ΚΠΔ.; ΠοινΧρον 2016, Μυλωνόπουλου Χ., Ο θεσμός της ποινικής διαπραγμάτευσης. Σκέψεις για τη θεωρητική θεμελίωση και την πρακτική λειτουργία του, ΠοινΔικ 2013, 81, Ορφανού Σ., Ποινική διαπραγμάτευση, 2023, Συμεωνίδου-Καστανίδου Ε., Η ποινική διαπραγμάτευση (plea bargaining), ΠοινΔικ 2016, 641, Τζαννετή Α., Το plea bargaining και η αρχή της αναζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας- Συνηγορία υπέρ του θεσμού, ΠοινΧρον 2016, 14 επ., Turner J., Plea Bargaining Across Borders, 2010.

² 2. Βλ. για αυτή την προβληματική Καλφάκη Γ., Μελέτες εμπάθυνσης, 2006, 147, Μαργαρίτη Λ., Ο ν. 663/1977 και οι αρμοδιότητες του εφετείου και του πλημ/κείου, ΠοινΧρον 1988, 215, Μπρακουμάτσου, ΠοινΔικ 2011, 349.